

Gençliğin Gelişiminde Beden Eğitimi ve Sporun Önemi

Erdem ÖZDEMİR*

ÖZET

Bu yazı ile değişik gençlik grupları adı altında, ülkemiz nüfusunun yaklaşık % 30'unu oluşturan gençliğin, bireysel toplumsal ve ekonomik yönden eğitiminde, Beden Eğitimi ve sporun önemine ve buna paralel olarak bununla gençliğe neler verilmek istenildiğine değinilmiştir. Bu konuda geçmişteki ve günümüzdeki düşünceler ve uygulamalar kısmen de olsa karşılaştırılarak günümüzdeki spor politikamızın ve stratejimizin tüm amaçlarını kapsayan bir devlet politikası oluşturulmasının gerekliliğine işaret edilmiştir.

SUMMARY

The Importance of Physical Education and Sports in Youth Development

In this article, by the name of different youth groups, not only the importance of physical education and sports but the education of the youthforming almost 30 % of the population of our country, from individual, social and economical points, are handled in co-ordination with what qualifications aimed to be given to the whole youth, if wished.

By comparing the actual thoughts and applications with the ones in the past, even partially, the necessity to adopt a state-policy to meet all the update requirements and objectives of our sports-policy today, is mainly pointed out.

* U.Ü. Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü.

GİRİŞ

Ülkemiz nüfusunun % 30'unu 12-24 yaş grubunu kapsayan gençlik oluşturmaktadır. Gençlik, zihin gücünün en parlak, beden yeteneklerinin en güçlü ve insan fizyolojisinin en zengin çağıdır. Gençliği sosyolojik açıdan kendi içinde şu gruplara ayırmak mümkündür. Bunlar:

- a) Öğrenci gençliği (Orta ve yüksek öğretim gençliğini kapsar),
- b) Okul dışı gençliği (Çalışan, kıralanı, işsiz, asker ve gecekondu gençliğini kapsar),
- c) Özel durumlu gençlik (Fiziki ve zihni özürlü olan gençlik ile hükümlü ve tutuklu gençliği kapsar),
- d) Yurt dışındaki Türk gençliği.

Hangi grup gençlik olursa olsun, gelişimi söz konusu olduğunda eğitimi ve öğretimi bir araç olarak kullanmak zorunluluğu ortaya çıkar. Zaten eğitim, düşünce kaynağını felsefeden, doğruluğu bilimden, düzeni toplumdan alan bir insan yaratma oluşumdur. Böyle bir oluşumda, beden eğitiminin genel eğitime olan katkısı yadsınamaz. Başka bir deyişle, beden eğitimi ile genel eğitim ayrılmaz bir bütündür. Bu bütünlük içinde beden eğitimi ve spor, insanın dört temel gelişimi olan kas ve sinir gelişimini, zihinsel gelişimini ve heyecansal gelişimi tamamlar.

Birey ayrıca, beden eğitimi ve spor etkinlikleri yoluyla,

A. Bireysel Yönden;

- Kendini tanır ve tanıtır.
- Yeteneklerini geliştirir, tanır, sınırlı ve güçlü yönlerini öğrenir.
- Vücuduna ve sağlığına karşı bilinçlenir.
- Beceriler kazanarak organizmasını en etkili bir şekilde kullanmasını öğrenir.
- Kuvvet, çabukluk, dayanıklılık, esneklik, çeviklik, koordinasyon gibi motorsal özellikleri geliştirir.
- Sağlık ve mutlu yaşamında bilgi, davranış alışkanlıkları ve beceriler kazanır.

B. Toplumsal Yönden;

- Toplumsal sorumluluğu ve vatandaşlık niteliklerini öğrenir.
- Liderlik vasıflarını geliştirir.
- Yasalara, kurallara, gelenek ve göreneklere saygıyı geliştirir.
- Etkinlikler aracılığı ile sıra ve hak kavramlarını geliştirerek, başkalarının kişiliğine saygılı olmayı öğrenir.
- Aileye, okula ve çevreye uyumunu sağlar.
- Toplumun değer yargılarına saygısını geliştirir.

C. Ekonomik Yönüyle;

- Yapıcı, yaratıcı ve üretici yeteneklerini geliştirir.
- İş, görev ve meslek sorumluluğunu geliştirir, çalışmalarında verimli ve başarılı olmayı sağlar.
- Kamu kaynaklarını korumak ve iyi kullanmak alışkanlığını kazandırır.
- Ulusal enerji kaynaklarının korunmasını öğrenir.

Gençlerimize, bu erdemleri kazandırmakta araç olarak kullandığımız beden eğitimi ve sporda, temel sorun bu genel amaçların belirli etkinliklere dayalı, kesin ders amaçları olarak saptanmamış olmasıdır. Bu anlamdaki genel amaçları somut, kesin, ölçülüp değerlendirilebilen ders amaçları haline getirmek ve bu amaçları planlı bir öğretim ve etkinliğe dayamak, ilgili yetkililerin ve beden eğitimi öğretmenlerinin temel sorumluluğudur. Çünkü, beden eğitimindeki öğrenme "temel bir oluşumdur". Bu oluşum bireyin bilgi, davranış alışkanlığı, beceri, sağlık ve yaşamında olumlu değişiklikler ortaya koymadıkça geçerli değildir. Acaba, günümüze dek, bu temel sorumluluğu yerine getiren yetkililer, yenilikçi, çağdaş, somut ve gerçekçi beden eğitimi ve spor politikaları üreterek, bireye ve topluma taşıyabilmişler midir veya böyle bir yaklaşımı içtenlikle desteklemişler midir? Kuşkusuz ki bu sorulara her zaman olumlu yanıt vermek mümkün olamamıştır. Örneğin, 1960'lı yıllarda Milli Eğitim Bakanı'nın müsteşar ve Beden Terbiyesi Genel Müdürü'nün bulunduğu eğitim ve öğretimle ilgili bir toplantıda, o günün Başbakanının Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünden söylemiş olduğu şu cümle "Beden Eğitimi ve benzeri ıvr zıvr dersler bu kadar önemsenip öğrenciler sıkıştırılmamalıdır"¹ ile zamanın üst düzey yöneticilerinin beden eğitimi ve spora bakış ve yaklaşımlarının ne kadar acı olduğunun gerçek bir kanıtıdır. Yine çok acıdır ki, buna karşın bir yetkili çıkıp "Benim eğitim ve öğretim sistemim içindeki dersler arasında ıvr zıvr ders olarak nitelendirilecek ders yoktur" diyememiştir.

Daha sonraki yıllarda bir sayın Bakanın olumlu ve gerçekçi yaklaşımlarıyla, olay bambaşka bir boyut kazanmıştır. Çünkü Cumhuriyet ulusal eğitiminin amacı, "ulusal karakteri yüksek Atatürk Devrimlerine bağlı Laik Cumhuriyet ilkelere sadık, pozitif bilim anlayışını kavramış her türlü kötü tesire karşı dayanıklı, bilgi ve deneyimlerini yaşam alanında uygulayabilen, kaderde, kıvançta, tasada ortak bölünmez bir bütün halinde, ulusal ülkümüz olan Türklük şuuru etrafında birleşip, kaynaşan, yaratıcı, yapıcı bir gençlik yetiştirmektir"². Bu amacın gerçekleşebilmesi için genel eğitim ve beden eğitimi bir bütün olarak uygulanmalıdır.

Ünlü İngiliz düşünürü Thomas Ernold demiştir ki, "Eğer çocuklarımızı topluma faydalı insanlar olarak yetiştirmek istiyorsak kütüphaneleri, laboratuvarları, kısaca genel kültürü vereceğiniz her türlü çalışma merkezlerinin alanına

1 Beden Eğitimi Dergisi, Ankara, 1971, s. 9.

2 Beden Eğitimi Dergisi, Ankara, 1971, s. 31.

önce spor sahaları, spor tesisleri, oyun alanları kurmalıyız ki bir insan gelişiminde temel olan fikri ve fiziki denge kurulabilsin. Aksi takdirde ifrat ve tefrit kurumu ortaya çıkar ve fikri denge bozukluğu ile gerçek yaşama, biz çocuklarımızı hazırlayamayız"³. Bu sözler çok uzun yıllar önce söylenmesine karşın, günümüzde bunu tesbit etmek hiç de zor olmasa gerek. Çünkü, ister eğitsel yönden olsun, ister sosyolojik yönden olsun insana kazandırılmak istenen cesaret, atılganlık, hoşgörü gibi üstün insanlık değeri taşıyan özellikleri beden eğitimi etkinlikleri dışında hiçbir etkinlikte bulmanız mümkün değildir.

Diğer yönden son gençlik olayları bunalımlarının nedenleri üzerindeki incelemede şu sonuca varılmıştır. Bünyesinde spor tesisleri olan üniversitelerde spor etkinlikleri başladıktan sonra gençlik bunalımına dayalı olayların % 60 oranında azaldığı tesbit edilmiştir. Günümüzde Türkiye'de varolan gençlik bunalımının çözümlenmesi isteniyorsa, soruna bu yönden yaklaşılması sağlıklı olur. Zira ilgililer Franko'ya ülkede birlik ve beraberliğin nasıl sağladığını sorduklarında "Bir milletin dinine ve müziğine karışmadan gençliği deşarj edecek sahaları ve tesisleri yapmakla"⁴ diye yanıt vermiştir.

Zaman zaman tribünlerde, seyirciler tarafından utanç verici bazı olayları, beden eğitimi ve sporun amaçlarıyla bağdaştırmak elbette mümkün değildir.

30 Mayıs 1985 tarihinde Brüksel'de, Heysel Stadında 38 kişinin ölümüne neden olmuş olayı, 17 Eylül 1967'de 48 kişinin ölümüyle sonuçlanan Kayseri-Sivas olayı ve hatta daha gerilere gidecek olursak, Peru'nun başkenti Lima'da 1964 yılında meydana gelmiş olan Peru-Arjantin olayları beden eğitimi ve sporun alet edildiği sosyal olaylardır ki, kökeninde yabancılaşmanın, alkolün, kültür farklılığının, manevi tatminsizlik ve amaçsızlığın olduğu, sosyoloji laboratuvarlarından alınan değerlendirmelerde ortaya çıkmıştır. Bu nedenle benzeri olayları daha başka türlü değerlendirmek, beden eğitimi ve sporla bağdaştırmamak gerekir.

Gelişen teknolojiyle doğru orantılı olarak artan refah düzeyi, toplumumuzun bir kesimini oluşturan gençlerimizin boş zamanlarında arttırmaktadır. Batılı ülkelerin kardiyoloji, romatizma, kadın doğum ve benzeri kliniklerinde ve hatta çocuk islah evlerinde bir tedavi yöntemi olarak uyguladıkları beden eğitimi ve spordan gençlerimiz boş zamanlarında dahi yeterince yararlandırılamamakta, kahvehane, kafeterya vb. yerlerde son günlerin sosyal hastalığı haline gelen uyuşturucu alışkanlığına terk edilmektedirler.

Oysa, gencecik yaşında beden eğitimi ve spor öğretmenliğine gönül verip bu davaya gençliğini veren, idealinin yüceliğine etini, kanını veren, inandığı ruha bol bol ter akıtan, iyiye güzele, doğruya bütün benliğini veren, kar, yağmur, çamur demeden, cumartesi-pazar gözetmeden hatta aile mutluluğunu gölgeliyerek bu davanın ve inanın peşinde hızını arttırarak koşan, bir ayağı mezarda bir ayağı

3 Beden Eğitimi Dergisi, Ankara, 1971, s. 44.

4 Beden Eğitimi Dergisi, Ankara, 1971, s. 42.

cezaevinde olan adsız kahraman beden eğitimi ve spor öğretmenleri, ekonomik ve sosyal yönden kendi kurumları ve devlet tarafından içtenlikle desteklenip, gerekli çalışma koşulları sağlandığında, geleceğimizin teminatı sevgili gençlerimizle sadece derste değil, onların boş zamanlarında da onlarla birlikte olmaktan onlara birşeyler vermekten büyük mutluluk duyacaklardır.

Ne yazık ki, gençliğin hizmetine kendilerini adanmış bu vefakâr öğretmenlerimiz ülkemizdeki genel sorunlardan kaynaklanan nedenlerle beden eğitimi derslerinde amaca yönelik istendik düzeyde ders yapma olanağı dahi bulamamakta, diğer taraftan doğrudan doğruya kendilerinin özverileriyle yaratmış oldukları okul-kulüp işbirliği de bazı okullarda destek görmemektedir. Halbuki kendi asil görevlerini aksatmayan bu meslekdaşlarımızın boş zamanlarındaki bu etkinliklerinin desteklenmesi, beden eğitimi ve spora katılımı çoğaltacak bir teşvik unsuru olacaktır.

Beden eğitimi ve sporun ruh ve anlamını kısır ve bencil bir anlayışla düşünür ve bu nezih faaliyetin sonucunda mutlak bir zafer beklersek, sporu soy-suzlaştırmış ve düsturun nurlu ışığından uzaklaşmış, kendimizi sporun gerçek amacından uzaklaştıran hüsrana yoluna saptırmış oluruz. Bu nedenle gençliğin eğitim ve öğretiminde ve onun varlığında en seçkin yeri olan beden eğitimi öğretmenin hiçbir maddi çıkar beklemeden yaptığı ve zaman ölçümüne girmeyen hizmetleriyle, onun varlığının ne büyük bir değer olduğu anlaşılması gerekir.

Devletimizin ve hükümetlerimizin temel spor politikaları çok katılımlı sporcu gençleri yetiştirmek ve onlardan sportif takımlar oluşturmaktır. Aksi bir anlayışla dar kadrolu sporcu kitlelerinden oluşturulacak takımların yöresel ve uluslararası yarışmalarda başarı sağlaması tamamen rastlantıdır. Ancak, beden eğitimi ve sportif etkinlikler her ne pahasına olursa olsun anlayışıyla kazanılacak zafer ve başarıyla özdeşleştirilmemelidir.

Hepimizin bildiği gibi beden eğitimi ve spor birey açısından bir içgüdüsel dürtü, kendisini ifade etme biçimi, başarısını deneme-ölçme aracı, toplumsal yapıya, uygun kişiler yetiştirme aracıdır. Bir üst yapı kurumu olarak toplumun alt yapısıyla belirlenen ideolojiye uygun bireyler yetiştirme ve toplumu o ideolojiye yöneltme aracıdır. Beden eğitimi ve sporu bu olgu dışında düşünme olanağı yoktur.

Günümüzde, revizyonist ükelerde dahi beden eğitimi ve sporun sınıflı toplumlardan kalma amaçlara yönelik uygulayanlara rastlamak mümkündür. Onlara göre birey, tek boyutlu kendine hayran rekor kıran makina, motor, alet olarak yetişsin. Oysa ki, rekor uğruna günde 8 saat çalışmanın yetmeyeceğini bilim söylüyor ve öngörüyor. Bu durumda, bireyin kapasitesinin üzerine çıkabilmek için bir seri dopinge benzer insanın organizmasına kesin zararlı kimyasal maddelerin kullanılmasından başka birçok sahtekârlıklar, hileler, şikeler de ön plana çıkmakta, hem bireysel hem de toplumsal açıdan derin yaralar almak kaçınılmaz olmaktadır. Tabii istenen, saptanan amaç kesinlikle bu olmamalıdır ve bunu

değişmez, kalkmaz diyenler, değişmeye inananlar, bilime inananlar, dünyanın değiştirebilirliğini anlamayan, çağın gidişini, yeniyi, gelişmekte olanı, çürüyeni ve eskiyi kavrayamayanlardır. Bu gibilerle, olan gücümüzle mücadele edip beden eğitimi ve sporun asıl kendi amaçları doğrultusunda uygulanması gerekliliğine inanmaktayım. Aksi halde rekor ve şampiyonluk uğruna zorla veya yapay yolla şişirilmiş kobayları, erkekleştirilmiş kızları, koskocaman göbekli haltercileri spor yaptırarak yetiştirmiş oluruz. Diğer taraftan bu gibileri örnek göstererek insanları spor yapmaya özendirmek, onlara yapılabilecek en büyük kötülük olarak değerlendirilmelidir. Bunlar, insanlar arasındaki ilişkiyi donduran, yahut salt yöneten, yönetilen diye ayıran ve yönetenin, egemen olanın saptadığından başkasını düşündürmeyen kümeleşmiş, kutuplaşmış kaba fizik gücün en belirgin simgesidirler.

Ancak, sloganlarımızı "çoğunluğa spor, toplum için spor, kitle sporu, herkes için spor" olarak saptasak da önemli olanın bu sloganların içeriğinin, niteliğinin ne olacağıdır. Madem ki, toplumu yönlendirme kaçınılmaz bir olgu ve sonuçtur, öyle ise toplumu ve toplumun bireyini neye yönlendireceğimizi spor politikamızın ve stratejimizin en başında en açık şekilde belirtmeliyiz ve bunlar birey ve toplum yararına şu sorulara olumlu yanıt vermelidirler.

- Spor, kendi sorunlarına sahip çıkma motifini yaratacak mı bireyde?
- Topluma kendi sorunlarına sahip çıkma bilincini verecek mi?
- Toplumu ve toplumsal kurumları, demokratlaşma sürecine sokacak mı?
- En geniş şekliyle, gerçekten söz ve karar yetkisini verecek mi kitleye?

Bunlara olumlu yanıt vermeyen beden eğitimi ve spora yönelik sloganlarımız hangi ad altında olursa olsun mutlaka reddedilmelidir.

Her devlet halinde bulunan siyasi kuruluşun en başta gelen görevi, çocuklarının ve gençlerinin sağlıklı ve gülbüz olmaları için yaşadıkları yörenin sağlık koşullarını temin etmektir. Kendisine, çağdaşlığın çeşitli ve hayati görevler verdiği, Türk gençliğinin sağlığı ve sağlamlığı her zaman üzerinde dikkatle durulacak ulusal meselemiz olmalıdır.

Türkiye Cumhuriyetinin devamı ve korunma sorumluluğunu üzerine yüklenmiş olan gençliğimiz, bu hedefin yanısıra, sporu vasıta olarak kullanmak koşulu ile, dünya barışının sağlanmasında Yüce Atatürk'ün şu görüşlerini kendine rehber edinmelidir.

"İnsanları mutlu edeceğim diye, onları birbirine boğazlatmak, insanlıktan uzak ve son derece üzümlenecek bir sistemdir. İnsanları mutlu edecek tek vasıta onları birbirine yaklaştıracak, onları birbirine sevdirecek, karşılıklı maddi ve manevi gereksinimlerini temine yarayan hareket ve enerjidir. Dünya barışı içinde insanlığın gerçek mutluluğu ancak bu ideal yolcuların çoğalması ve başarılı olmaları ile mümkün olacaktır"⁵.

Unutulmamalıdır ki, Cumhuriyet fikren, ilmen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakterli muhafızlar ister. Saygılarımla...

KAYNAKLAR

1. ERKAL, E. Mustafa: Sosyolojik Açıdan Spor, Ankara, 1986.
2. Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği Beden Eğitimi Dergisi, Ankara, 1971.
3. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı, Ankara, 1982.
4. GÜR, Ali: Spor ve Sosyal Sınıflar, Ankara, 1979.
5. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Yayınları, İlkokullarda Beden Eğitimi, Ankara, 1982.